

CAPUT X.

Admittenda quoque est homini lapsa potentia physica ad quaslibet tentationes vincendas, si agatur de victoria, quæ præcise ad vitandum peccatum sufficiat. Quæ sententia a Pelagiani erroris invidia liberatur. Graves tentationes sine gratia vinci potentia morali non posse ex solo honestatis naturalis motivo, constans est Ecclesiæ doctrina, a Patribus, & Conciliis perspicue tradita. Cur Patres victoriam omnium tentationum irrestrictè ex adiutorio Dei subinde repetant? accurate explicatur. Prorsus a genuino Patrum sensu aberrant, qui eorum dicta ad solam victoriam vitæ æternæ meritoriam restringunt. Quibus non favent edita a nonnullis infidelibus profanæ fortitudinis exempla. Quomodo gravis tentatio moralem male agendi necessitatem inducat? perspicue declaratur. Hæc necessitas non tollitur nisi per gratiam efficacem, quam etsi non condigne mereri, suppliciter tamen emereri possumus. Hunc in finem precibus assiduis insistendum scriptura, Patresque hortantur.

§. C. **E**x iis porro principiis consequitur, in statu naturæ lapsæ quaslibet tentationes sine gratia vinci posse potentia physica, si nimirum præcise agatur de victoria, quæ

quæ sufficiat ad vitandum peccatum, ad quod tentatio impellit. Nam ex dictis (§. I præced.) *potentia physica* est vis activa physice proportionata operi faciendò, quamvis alioquin moraliter impossibili; sed vero homini lapsò inest virtus, seu vis naturalis physice proportionata tentationibus modo prædicto vincendis, sive illæ ex *concupiscentia*, aut alia *passione*, vel etiam a *Dæmone* proveniant: quia juxta exploratissimam Aquinatis doctrinam, neque *cupiditas* (§. LXXXIV.), neque alia *passio* a), non denique *Dæmon* b), necessitatem absolutam inferunt, voluntatemque physice determinant. Igitur homo *gravi* licet tentatione *) exagitatus physice, & absolute resistere, ac dissentire potest, cum liber maneat a physica, & absoluta necessitate. Attamen ita tentatus nunquam sine gratia efficaciter resistet, aut actu dissentiet
ob

- a) 1. 2. Q. 10. Art. 3. ad 2. *Etsi ratio obnubilatur a passione, remanet tamen aliquid rationis liberum, & secundum hoc potest aliquis vel totaliter passionem repellere, vel saltem se tenere, ne passionem sequatur.* Et rursus Quæst. 77. Art. 8. *Ratio deliberans potest hic occurrere: potest enim excludere, vel saltem impedire passionem; unde si non occurrat, est peccatum mortale.* Hæc sane valent pro quavis passione, undecunque demum illa proveniat.
- b) In 2. Dist. 21. Quæst. 1. Art. 2. ad 1. *Quamvis potestas Dæmonis sit simpliciter major, quam hominis; tamen quantum ad aliquid non est major, scilicet quantum ad actus liberi arbitrii, qui cogi non possunt: - - - Et ideo potest homo tentationi ejus resistere.* Adde S. Cyrillum Jerosolym. & S. Augustinum, quorum ille Catechesi IV. de diabolo loquens: *solicitare quidem, inquit, potest volentes, cogere neminem valet; alter vero in Psalm. 91. ait: Sathanas ad malum non cogit invitum.*

- *) Per *gravem tentationem* intelligimus quamlibet boni apparentis speciem a carne, mundo, demone vividius excitatam, qua voluntas vehementer ad verum malum sub specie boni apparentis amplexandum inclinatur, aut 2 vero bono profecundo retrahitur.

ob conjunctam cum potentia physica *moralement impotentiam* ex gravi resistendi difficultate profectam (§. LXXV.), quæ semper caret fortunato successu (§. LXXIX.), nisi gratia cælestis aspiret.

Neque doctrina hæc, qua parte *physicam potentiam* vincendis tentationibus proportionatam naturæ vitiatæ attribuit, cuiquam paradoxa, aut peregrina videbitur, qui noverit, eam jam alias in *Congregationibus de Auxiliis*, nemine Patrum contra hiscente, fuisse expositam ab auctore Historiæ de Auxiliis sub adscititio nomine *Theodori Eleutheri* editæ, in qua auctor ita fatur: *Nullum est momentum per se, & seorsim consideratum, in quo non sit homo naturaliter, seu physice liber ad non assentiendum tentationi, vitandumque peccatum; neque per ullum objectum, vel per ullam peccandi illecebram, aut passionem quantumvis vehementem compelli potest liberum arbitrium, & ad consentiendum adigi, dum non absorbetur iudicium rationis, ut est commune axioma Theologorum, docetque expresse S. Thomas 1. 2. Q. 10. Art. 2.; tametsi moraliter necesse sit, aliquo tentationis notabiliter durantis momento tentatum labi, nisi gratia succurat auxilium a*. Id ipsum jam multo ante, nempe ineunte sæculo 14. docuerat *Gregorius Arminensis* insignis Theologus Parisiensis, & Augustinorum Præpositus generalis, qui teste *P. Deschamps* in suo *Antijanseniano* b) ita scribebat c): *satis patet; quod etiam veri justî, & in potentia (intellige physica) existentes, ut tentationibus fortiter resstant, & in peccatum non cadant, indigeant adhuc speciali auxilio Dei, & sine illo non possent (puta potentia morali) resistere, quin caderent in peccatum.*

§. CI.

a) Lib. 4. Cap. 14, b) Lib. 3. Disp. 4. c. 18. c) In Lib. 2. Dist. 28. Q. 2. Art. 2.

§. CI. Contra sententiam hanc, Patrum licet auctoritate firmatam, quædam objici posse video, quæ nisi dissolvantur, fucum facere harum rerum imperitis facile possent. Itaque diceret fortasse aliquis *Tournelyanæ* sententiæ præjudicio præoccupatus: si ita res est, si nempe *physicam* non peccandi potentiam, si naturales legem Dei servandi, & tentationes vincendi vires humanæ infirmitati attribueret tuto liceat; si denique præcipuum gratiæ munus in eo potissimum repositum sit, ut difficultatem viribus naturalibus adhærentem tollat; ergo Pelagiana hæresis jam non erit, nisi evanida umbra, purumque commentum: certum quippe est Pelagium, naturales humanæ naturæ vires ita extulisse, has ut peccato vitando, divinisque Decalogi præceptis adimplendis, nec non vincendis quibuslibet tentationibus physice pares, omninoque proportionatas esse contenderet; quin tamen ad hæc omnia *facilius* præstanda gratiam quoque internæ *inspirationis*, quam in ultimo hæresis suæ statu, ut videtur, confiteri coactus est, omnia difficultatis obstacula auferentem recusaret. Hanc esse genuinam Pelagiani dogmatis indolem patet ex propria Pelagii confessione a), quam refert, & explicat S. Augustinus b), & cum eo Milevitani Patres c). Inde vero alter-

- a) Pelagii hæc verba sunt ex ejus Libris de libero arbitrio ab Augustino relata: *gratia Dei hominibus datur, ut quod per liberum facere jubentur arbitrium, FACILIUS possint implere per gratiam.* b) Hanc Pelagii sententiam explicat S. D. Lib. de Hæres. Cap. 88. inquit: *dicendo utique, ut FACILIUS possint, voluit credi, etiamsi difficilius, tamen posse homines sine gratia divina facere jussa divina.* Et in Epist. 186. olim 106. *Utique quum dicit FACILIUS, quid vult intelligi, nisi & gratia, si desit, posse per liberum arbitrium vel facile, vel difficile, quæ divinitus jubentur, impleri.* c) In Epist. ad Innocent. Pp. Synodi nomine, cui etiam S. Augustinus interfuit, scripta,

alterutrum sequatur, oportet, aut Pelagianam hæresim purum esse, purumque figmentum, Patresque illud impugnantibus cum umbris decertasse; aut quam heic obtrudimus sententiam verum, ac realem esse Pelagianismum, larvatum quidem, sed vel propterea tanto magis periculosum.

§. CII. Verum ita quidem argutari posset, qui aut in Pelagianæ hæresis historia plane hospes sit, aut, quid distent æra lupinis? prorsus ignoret. At norunt eruditi Pelagianæ aberrationis caput præcipuum istud fuisse: hominem per vires naturales omnia vitare peccata, totam legem Dei adimplere, omnesque tentationes vincere posse potentia *physica* cum *moralis* conjuncta, quæ ad actum reducatur licet subinde non sine aliqua difficultate, ac proinde gratiam non dari ad tollendam *moralem*, quam Pelagius non agnoscebat, *impossibilitatem*, sed dari solum ad ea, quæ diximus *facilius* præstanda, hocque pacto contendebat ille gratiam quidem homini utilem esse, sed minime necessariam, & vel ideo hominem solis naturæ viribus non tantum posse, sed & actu legem Dei implere, peccata devitare, tentationes vincere, atque eo titulo vitam æternam promereri. Unde *Faustus Rezensis* a) Pelagii doctrinam ad hoc universalissimum caput revocat, *quod ad obtinendam salutem natura hominis sibi sola sufficiat.*

En!

Scripta, quæ inter Augustinianas est 92. *Illud*, inquit, *ne nos inferas in tentationem, non ita intelligendum Pelagiani dicunt, tanquam divinum adjutorium poscere debeamus; sed hoc* (puta non decidere in peccatum) *in nostra esse possumus potestate, & ad hoc implendum solam sufficere voluntatem hominis.*

a) Lib. I. de gratia Dei Cap. I.

En! verus, ac realis Pelagianismus, a quo distat illa nostra Tournelyanae opposita sententia, uti a tenebris splendor meridiani solis, & ab heterodoxae erroris caligine lumen orthodoxae veritatis. Enim vero nullam plane catholico dogmati vim intuleris, si dicas hominem ea omnia, quae supra memoravimus, praestare posse *potentia* duntaxat *physica*, & propter *conjunctam moralem impotentiam* nunquam in actum redigenda, nisi medicinalis gratia Christi humanae infirmitati succurrat. Quare ex hac sententia minime consequens est, gratiam tantum dari ad ea, de quibus agitur, facilius *praestanda*; tum quia sine ejus adjutorio nulla legis obedientia, nulla tentationum victoria prodesse potest ad salutem; tum quia homo sibi soli relictus nunquam suis viribus ad totius legis observantiam pertinet, quam teste S. Augustino *nemo implet viribus suis, nisi adjutus gratia Dei*, (§. XLI) quemadmodum sine hac nemo gravem ullam tentationem superabit, sed ab ea infallibiliter deicietur: quia, ut ait Innocentius I. a) : *neesse est, intellige moraliter, ut, quo auxiliante vincimus, eodem rursus non adjuvante vincamur.*

§. CIII. Quod vero victoriam tentationum saltem in hypothese, quod *graves* sint, singillatim adinet; haec sine auxilio gratiae *moralis potentia* vinci non posse victoria ex solo naturalis honestatis motivo profecta; constans adeo semper fuit Ecclesiae dogma, ut de hujus veritate nefas sit Viro catholico vel minimum ad dubitare. Hanc autem doctrinam Majores nostri passim ex oratione Dominica colligunt, qua jubemur a Deo postulare auxilium contra tentationes: *ne nos inducas in tentationem*. In quem locum S. Augustinus scribens

a) Epistola ad Africae Episcopos, quae existat inter Augustinianas 181. alias 91.

bens a) ait : si hæc ab ipso quidem poscit Ecclesia, sed a se ipsa sibi dari putat, non veras, sed perfunctorias orationes habet. - - - Quis enim veraciter gemat, desiderans accipere, quod orat, a Domino, si hoc a seipso sumere existimet, non ab illo? Et rursus alludens ad Pelagii articulum in Synodo Diospolitana damnatum, quo asseriebatur : *Victoria (tentationum) non est ex Dei adjutorio, sed ex libero arbitrio* : Unde sit consequens, inquit, ut quisquis sequitur illius Episcopalis auctoritatem iudicii - - - fateatur, quando contra tentationes, concupiscentiasque illicitas dimicamus ; quamvis illic habeamus propriam voluntatem, non tamen ex illa, sed ex adjutorio Dei provenire nostram victoriam b) Hanc Synodi Diospolitane definitionem probavit Carthaginensis II. anni sequentis in Synodica ad Innocentium I. asserens : *ex Sacrilegis Pelagianorum disputationibus necessario sequi, ut nec orare debeamus, ne intremus in tentationem, quod qui asserat, ab auribus omnium removendum, & ore omnium anathematizandum esse* S. Augustinus non dubitat c). Eandem Concilii Diospolitani sententiam confirmavit Synodus Milevitana scribens ad Innocentium d), & ipse Innocentius ad Concilium Carthaginense : *Zozimus ad universos orbis Episcopos : Cælestinus ad Galliciarum Episcopos referribentes harum Synodorum iudicia auctoritatis suæ robore firmaverunt.* Supersedeo referendis SS. Patrum locupletissimis hanc in rem testimoniis ab *Estio* e), & *Bellarmino* f) copiose allegatis, quorum auctoritatem secuta S. Synodus Tridentina g) *formidare, inquit, omnes debent - - - de pugna, quæ superest cum carne, cum mundo, cum diabolo, in qua victores esse non possunt, nisi cum Dei gratia.* Pugna porro, quam

- a) Lib. de dono persever. C. 23. b) Epist. 186. alias 106.
 c) Lib. de perfectione Justitiæ Cap. ultimo d) Exstat
 hujus Epistola inter Augustinianas nunc 276. alias 92.
 e) In Lib. 2. Dist. 26. §. 41. f) Lib. 5. de gratia,
 & lib. arbitr. Cap. 7. g) Sess. 6. Cap. 13.

quam ciet caro, mundus, & dæmon, ex earum utique tentationum genere est, quæ graviores sunt; quas proinde solas illic completi Synodum voluisse manifestum est.

§ CIV. Doctrinam hanc a SS. Patribus hausisse sacram S. nodum eorum testimonia ab *Estio*, & *Bellarmino* prolata consideranti patebit. Imprimis enim Patrum aliqui expresse loquuntur de pugna *cum carne*, uti S. Chrysostomus Hom. de Adam, & Eva, ubi ait; *dicitur hominem tradi desideriis suis: quia desertus a Deo cedit cupiditatibus, atque consentit*: Similiter de concupiscentiis illicitis loquitur S. Augustinus loco supra citato *b*). Innocentius *de vincendis terrenæ labis, & mundani corporis erroribus*. Coelestinus *de carnis concupiscentiis*. Deinde de pugna *cum mundo* S. Leo ad Episcopum Narbon. Epist. 9. loqui videtur cum asserit: *Fortitudinem nostram esse Christum, si vehementior tribulatio incubuerit*. S. Prosper, qui S. Leoni aliquamdiu ab Epistolis fuit, *a Deo adjuvari* asserit, *quisquis in tribulatione non deficit*. S. Gregorius M. in Psal. 3. pœnitentialem: *constantie in tribulatione* meminit. *Tribulationis* autem nomine merito intelligitur tentatio, quæ a mundo provenit, eaque *gravis*; uti sunt calamitates publicæ, persecutiones, ac pressuræ: neque enim levis aliqua tentatio tribulationem inferre recte censeri potest. Denique de pugna *cum Diabolo* loquuntur Innocentius: *gratia privatus, necesse est, Diaboli laqueis irretitus occumbat*. Coelestinus: *nemo, inquit, idoneus est ad superandas Diaboli insidias*. S. Augustinus redarguit Pelagium asserentem: *viribus arbitri posse resisti spiritui nequam*. S. Prosper contra Collator, & S. Gregorius M. in Ezechielem *tentationum diaboli, & malignorum spirituum* meminerunt. Quemadmodum igitur hæc loquendi ratione laudati Patres: de *gravibus* tentationibus inque, ut expendenti patebit, etiam *singillatim* sumptis loqui se aperte indicant; ita tacite simul innue-

re videntur se non omnes *leves* tentationes sub tradita regula velle complecti: quarum proinde *aliquas* etiam *moralis* potentia vinci sine gratia posse, fumere tuto licet. Enim vero, per postulatum infra probandum, potest homo nativis viribus *moralis* potentia facere aliquod opus ex officio, & sine proximo *moraliter* bonum, si non occurrat nisi *levis* difficultas, quum vero *levis* tentatio non nisi *levem* difficultatem in prosecutione boni, & fuga mali inferre valeat: sequitur profecto *levem aliquam* tentationem potentia *moralis* posse naturaliter superari. *)

§. CV.

*) Conclusionem hanc non ad omnes, sed ad *aliquam levem* tentationem restrinximus, ut innueremus, earum omnes, vel multas, si collectivè sumantur, aut etiam *aliquas*, si longiori tempore durent, ex numero, & diuturnitate graves evadere ob inconstantiam voluntatis humanæ, & facultatis intellectivæ, ac appetitivæ infirmitatem. Patienter audis v. g. verbum aliquod minus gratum, quod tamen sæpius, ac diutius repetitum intolerabile experiris. Deinde tentatio, quæ respectu unius *levis* est, gravis esse potest comparate ad alium habitam ratione temperamenti, educationis, aut actualis, quæ non eadem semper est, animi dispositionis, aliarumque circumstantiarum, quibus fit, ut quod heri, aut alias facile toleravimus, ob mentis instabilitatem, & affectionum vicissitudinem hodie minime tolerandum putemus. At conclusio nostra procedit de aliqua tentatione secundum se spectata, & in hypothesi, quod *levis* sit.

Quoniam vero nec numerus, nec duratio, quibus tentatio secundum se, & ex objecto *levis*, reapse gravis evadat, nec propria cujusque indoles, nec præsens, quum aliqua tentatio absolute *levis* ingruit, animi dispositionis omnibus satis, ac semper explorata sunt; mirum proinde videri non debet, quod Dominicæ orationis argumento, sive liberationem a qualibet tentatione, sive munimen contra omnes, nulla facta exceptione *levium*, a Deo postulare nos oportere, Patrum Conciliorumque decretis admoneamur.

§. CV. Neque morari quemquam debet, quod cit. Patres victoriam omnium generatim tentationum subinde Deo in acceptis referant, nulla facta exceptione levium, ut cum S. Augustinus ait: *gratia tua deuto, quaecunque non feci mala a)*: & S. Gregorius in laudatum Psalmum: *neccessario sequitur, ut omni tentationi sit subditus, quicumque a Deo fuerit derelictus*: sed luculentius ceteris S. Chrysostomus: *ubi sunt tentationes, quas sufferre non possumus? & quanam illæ? omnes, ut ita dicam b)*. Adeoque etiam leves, quas ibidem *humanas, & mediocres* vocat, istic comprehendit, de quibus continenter ait: *neque illas - - - propria virtute sufferemus. Sed hic quoque divino egemus auxilio, ut eas vel effugiamus; vel certe perferamus.*

Nihil enim vero momenti ista continent, sed longe aliud, quam nonnulli velint, omninoque diversum spectare quisque facile intelliget; si, quam iidem Patres ad inveniendum rectum hujusmodi dictorum sensum clavem offerunt, præ manibus habeat. Duplex namque illi auxiliorum genus distinguunt; unum *externum* seu *protectionis*, alterum *internum* seu *illustrationis*, ac *inspirationis*. Illud circa objecta, occasiones, ac incitamenta gravium tentationum removenda occupatur, atque, ut ea *effugiamus*, facit; istud, ut gravem tentationem *perferamus*, eique ingruenti minime succumbamus, tuitionem præstat. Utrumque horum complecti S. Chrysostomus, posteriora ejus verba consideranti patebit; sed multo apertius de utroque S. Augustinus disserit, cum Deum ita loquentem inducit: *Regebam te mihi, servabam te mihi. Ut adulterium non commiteres, suasor defuit, ut suasor deesset, ego feci.* *Locus & tempus defuit,*

I

⊕

a) Lib. 2. Confess. Cap. 7. b) Homil. 24. in 1. ad Corinth.

Et, ut hac deessent, ego feci, nempe exterius protegendo. Adfuit suavor, non defuit tempus, non defuit locus, ut non consentiret, ego terrui, scilicet interius movendo. Agnosce ergo gratiam ejus, cui debes, etiam quod non admisisti a). Merito igitur S. Doctor gratia deputandum censuit, quæcunque mala non fecit: quia quod nulla, aut levi tentatione ad malum sollicitatus fuerit, ab externo gratiæ protectionis munere venit; quod autem gravi tentatione pulsatus non succubuerit, interioris gratiæ effectus fuit. Et quemadmodum porro, qui habitat in adjutorio altissimi, in protectione Dei cæli commorabitur b); ita e diverso, utroque destitutus auxilio recte censetur a Deo derelictus, nec proinde mirum si S. Gregorius dixerit: necessario consequi, ut ita derelictus omni tentationi sit subditus: siquidem in homine taliter derelicto nullum Deus facit cum tentatione proventum; sinit imo, ut tentatio, quæ respectu hominis sub adjutorio & protectione Dei commorantis levis fuisset, in homine derelicto ex duratione, numero, præoccupatione, aliisque, quæ memoravimus, minus propitiis rerum adjunctis plerumque gravis evadat, quo fit, ut, quemadmodum idem S. Doctor ait: homo sibi dimissus, cujuslibet tentationis aura jactetur c). Denique S. Chrysostomus loquens de tentationibus humanis, quas mediocres vocat, quasque ab iis, quæ ex natura sua virtutem nostram moralem superant, adæquate distinguit, nuspian adferit non posse harum aliquam propria virtute sufferri, sed indefinite loquitur de omnibus vel pluribus collective sumptis, quas ob hæreditariam humani cordis infirmitatem, voluntatisque inconstantiam, non secus ac singularum plerasque ob sæpissime concurrentes, uti proxime diximus, circumstantias, nisi Deus specialiter protegat, in praxi graves effici, ut

a) Serm. 99. alias Homil. 23. inter 30. Cap. 6. b) Psal. 90. v. 1. c) Lib. 9. moral Cap. 53.

ut plurimum contingit. Nihil proinde mirum, si S. D. communem loquendi modum secutus sit, quo propositione universalis frequentius utimur ad significandum id, quod ut plurimum, ac fere semper accidit, id quod idem S. Pater satis ipse indicat [diminutivis hisce particulis: *Omnes, ut ita dicam*, quæ idem sonant, quod prope omnes. Quare etiam non immerito dixerat in his quoque *divino nos egere auxilio*, nempe vel auxilio externæ protectionis, quo eas, ne graves evadant, *effugiamus*; vel auxilio internæ motionis, quo eas, cum graves evaserint, *perferamus*.

§. CVI. Longius vero a genuino Patrum Conciliorumque sensu aberraret, qui memorata (§. CIII. — CIV.) testimonia, quibus contra Pelagianos tentationum victoria Dei adjutorio attribuitur, de sola victoria, quæ *vite æternæ meritoria* sit, interpretanda esse contenderet, prout nonnullos id fecisse compertum est, ut inde quaslibet tentationes etiam graves *naturaliter* vinci posse concluderent, victoria nempe, quæ ad peccatum, ad quod tentatio impellit, ex solo naturalis honestatis motivo devitandum per se sufficiat.

Quam sit autem hæc interpretandi ratio a mente Patrum aliena, assequi haud erit difficile, eadem eorum testimonia expendenti. Non enim solum Patres, & Concilia *generatim* contra Pelagium asserunt; *ex Dei adjutorio provenire nostram victoriam, aut victores nos esse non posse, nisi cum Dei gratia* (§. CIII.); sed simul etiam perspicue docent auxilio nos indigere divino, ne tentationibus quis *cedat, ne in illis deficiat — occumbat*, utque eas vel *effugiat, vel perferat* (§. CIV.): quia, ut Augustinus ait: *si non ipse (Deus) nos adjuvat, non dico vincere, sed nec pugnare poterimus* a). Vides nullam istic

a) Serm. 156. de verb. Apost. Cap. 9.

fieri mentionem alicujus *meriti*, sed *divini* duntaxat, cui tentationum simplex victoria in acceptis refertur, *auxilii*. Atqui vero, quod quidpiam cum Dei adjutorio fiat, haud sequitur, illud continuo *meritorie* fieri: neque enim, si ex supernaturali gehennæ metu, judiciorumque Dei timore, tentationem peccator aliquando vicerit, quamvis non sine adjutorio Dei vincat a), vitam æternam propterea meruisse censendus est: siquidem teste S. Augustino: *nullum habet meritum peccator, qui adhuc justificari desiderat* b). Quid? quod laudati PP. & concilia, quum ad vincendas tentationes auxilium Dei constanter exigunt, *de amore Dei, & dilectione charitatis* prorsus sileant, quam tamen alibi quoties de vitæ æternæ merito ipsis sermo est, præter statum gratiæ, ceu necessariam meriti conditionem ab iisdem requiri jam alias affatim demonstravimus c). Hinc S. Augustinus de vincendis peccatis verba faciens: *neque id fieri, ait, veraciter ac sinceriter* (quod ex phrasi S. Doctoris idem est, ac *meritorie*) *nisi vera dilectione justitiæ*. - - - Tunc itaque *vicia victa* (intellige conformiter ad proxime dicta, *veraciter* seu *meritorie*) *deputanda sunt, cum amore Dei vincuntur* d). Dantur quidem, ut S. D. alibi observat, *& alia per Spiritum sanctum munera*, puta fidei, spei, timoris, sed sine *charitate, seu dilectione* (nam unius rei est utrumque nomen) *nihil prosunt*, nempe ad vitam æternam, de qua ibidem loquitur, promerendam e). Quoniam igitur ex dictis liquet, Pelagianos hoc etiam nomine, quod *ad vincenda peccata*, (§. XL n. 3.) seu *ne tentati in peccatum decidamus* (§. CII. lit. c.) humanam naturam, solamque hominis voluntatem *sufficere* docuissent,

a) Illum timorem vocat Trident. Sess. 14. C. 4. *donum Dei, & Spiritus sancti impulsus*. b) In Psal. 7. c) Tract. de officio hominis erga Deum Part. III. §. 47. d) Lib. 21. de Civit. Cap. 16. e) Lib. 15. de Trinit. Cap. 15. num. 32. Vide, quæ hanc in rem cit. Tractatu nostro Part. II. §. 35. jam notavimus.

sens, frequentius exagitatos fuisse, atque damnatos: sponte sequitur, Patres, & synodos hoc ipsam Pelagii dogma impugnantes, adjutorium Dei, non solum ad victoriam *meritoriam*, sed ad eam quoque, quæ *simpliciter* ad peccatum evitandum sufficiat, omnino necessarium propugnasse.

§. CVII. Nec quidquam demum obstant, quæ ex adverso proferuntur, quorundam Romanorum, aliorumque gentilium, nec non hæreticorum exempla, quos ad mortis nonnunquam acerbissimæ præsentiam non solum animo non concidisse, sed eam profus æquanimiter, imo etiam alacriter sustinuisse compertum est. Ita de *Curio*, & *Socrate* profani scriptores referunt, illum quidem tranquilla plane mente se in foveam præcipitem dedisse; hunc vero serena fronte oblatam hausisse cicutam. De *Hulso* autem, & *Hieronymo* ejusdem pertinaciæ, ac pœnæ socio testis est *Aeneas Sylvius* a) ambos inter crepitantes ardentis rogi flammæ præbuisse heroici spiritus, atque constantiæ specimina, quanta in simili casu Philosophorum vix ullus hucusque. Quum igitur præsentissimæ mortis timor tentatio sit omnium certe gravissima, hancque homines isti fide, & gratia destituti forti animo reipsa superaverint; non immerito quis eum *Augustino* requirat: cur, si idonea sit iniquorum voluntas, ut Deo non adjuvante - - - inter atrocissima, & longa tormenta in mendacio perseverent? - - - cur, inquam, æque non idonea sit justorum voluntas, nisi eis vires desuper suggerantur, quaslibet pœnas, vel ipsius decore justitiæ, vel æternæ vitæ amore perferre? b).

a) De Bohemorum gestis &c. ad *Alfonsum* Regem Arag. Cap. 36. b) *Lib. de Patientia* Cap. 16.

§. CVIII. Verum, qui *hac dicunt*, continenter respondet S. Doctor, non intelligunt, & quemque impiorum tanto esse ad quaecunque mala perferenda duriores, quanto in eo est major mundi cupiditas, & quemque justorum tanto esse ad quaecunque mala perferenda fortiores, quanto in eo est major Dei charitas. Nempe, ut alibi idem S. Pater ait: Fortitudinem gentilium mundana cupiditas; fortitudinem Christianorum Dei charitas facit a). Quotquot igitur gentilium, æque ac heterodoxorum hominum hujusmodi profanæ fortitudinis exemplis inclaruisse laudantur, ad mentem ejusdem S. Præfulis pro certo tenendum, eos ad mortem fortiter sustinendam non honestatis naturalis decore illectos fuisse, sed solo vanæ gloriæ, superbiæ, cupiditatis, alteriusve passionis motivo concitados, ipso etiam dæmone impigram ad hoc operam strenue locante, ad cujus voluntatem, eos potissimum, qui veritati resistunt, captivos teneri, gentium Apostolus ipse testatur b).

*)

Cut

a) Lib. I. Oper. imperf. contra Julian. Cap. 83. b) 2. Tim. 2. v. 25. & 26

*) Observandum istic est, voluntatem hominis viatoris nec a Dæmone, nec ab hominibus physice moveri, ac determinari posse; quippe, quæ, ut heic supponitur, proposito quocunque bono, aut malo semper libera, sui que determinans est. Porro dæmon, & homines ea solum ratione trahunt ad malum, quod illud suadendo proponant: non diabolus cogendo, sed suadendo nocet, nec exorquet a nobis consensum, sed petit, inquit Auctor Homil. 12. inter 50. nunc Serm. 253, in Appendice Operum S. Augustini.

Advertendum tamen monet laudatus Habertus multo efficaciorum esse dæmonis, quam hominum ad malum suasionem; Hi enim cum directe non agunt nisi in sensus exteriores; sæpe voluptatem movere nequeunt, appetitu sensitivo in aliud objectum propendente, & sensum interiorio-

Cur autem homo in præfenti corruptionis ftatu non æque honeftatis, ac cupiditatis motivo mortem optetere poffit, rationem egregie pro more fuo *Habertus* hanc reddit: nimirum ubi læditur nominis fama, vel fpes rei familiaris amplificandæ affulget, commovetur appetitus, ardent paffiones, folus timor amittendi, quod male concupifcitur, mentem exagitat, & imminens mortis periculum vix advertitur. Contra vero fi agatur de tuenda veritate, & iuftitia cum capitis difcrimine, fensus & paffiones vehementer obftant, mentem perturbant, & quodam modo ligatam tenent; horror mortis totum hominem invadit, jam non lucet decor iuftitiæ, nec afficit gehennæ metus, nec ulla fubeft cura, nifi evadendi mortis periculum: At fuperveniente gratia uberior illuftratio mentem veritati, qua nihil eft fortius, affixam tenet, & major delectatio iuftitiæ voluntatem infallibiliter determinat, non absolute quidem, fed *moraliter*: liberum quippe arbitrium, five fub gratia efficaci, five fub cupiditate conftitutum phyfice, & absolute diffentire, aut confentire poffe jam fupra (§. LXXXIV — §. LXXXV. & feq.) demonftravimus; quamvis nunquam diffentire contingat propter *moralem* diffentendi *impotentiam*, & *moralem*, quæ tum adelt con-

teriozem præoccupante; quo fit, ut mens non adtendat ad ea, quæ dicunt, vel faciunt, five minentur, five blandiantur. Dæmon vero fensus interiores, & appetitum fentitivum directe afficit, Deo ita permittente, phantafie fpecies, quæ funt cogitationum femina, commovet, ficque objecta, velut præfentiffima in imaginatione recurrunt, fpiritus quoque animales, aliosque humores exagitando, appetitum fentitivum ad libidinem, iram, furorem, & alios inordinatos motus accendit. Sed voluntati neceffitatem non infert, prout auctoritate SS. *Cyrilli, Auguftini, & Aquinatis* fupra (§. C.) confirmavimus.

fentiendi *necessitatem* ex gravi difficultate in oppositum nitendi oriundam.

§. CIX. Inde demum patet genuinus phrasidis Innocentianæ sensus: *neesse est, ut quo auxiliante vincimus, eodem rursus non adjuvante vincamur.* (§. CII.) Quam nemo unus est, qui de *necessitate morali*, seu ut vocare eam aliis Theologis placet, *infallibilitatis* necessitate intelligendam esse non existimet; hanc vero libertati voluntatis humanæ nihil officere ex dictis (Cap. VIII.) affatim liquet.

Supereft ergo unum adhuc opportune hic loci explanandum, qua nimirum ratione contingat, quod quælibet tentatio gravis *moralem* male agendi *necessitatem* inducat? Istud vero quemque haud difficulter assequuturum putem, si modo, quam supra (Cap. V.) copiose descripsimus, miserrimam naturæ corruptæ sortem præ oculis habeat. Mox enim prima, ac præcipua omnis mali labes occurret *ignorantia*, & *concupiscentia*, quarum illa intellectum remoratur, quo minus rectum de rebus agendis iudicium ferat; hæc vero voluntatem adeo sibi devincit, ut terrenas illecebras potissimum consectetur. Ad malorum cumulum accedit, jam a natura ita comparatum esse, ut objecta sensibilia, utpote magis *præsentia*, sensus, & appetitum inferiorem, magis moveant, & afficiant, quam spiritualia, quippe a sensibus remotiora, rationem. Unde fit, ut quæ præsentis sunt, & a sensibus hauriuntur oblectationes, multo ardentius animum exstimulent, quam quæ vel expectantur, vel in abstractis ideis considerantur, aut aliorum testimonio creduntur secundum illud *Horatianum* experientia ipsa comprobatum:

*Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quam quæ sunt oculis spectata fidelibus* — —

Quid

Quid igitur mirum, si homo suis relictus viribus tam propter ignorantiam, qua excoecatur, quam propter sensibilem objectorum praesentiam, veras, & apparentes boni rationes, quas in rebus terrenis appetit, vividius, clariusque percipiat; propter concupiscentiam vero, aliosque pravos habitus, quibus voluntas immani ad malum proclivitate raptatur, iisdem rebus, quam maxime delectetur? Ita nempe *fascinatio nugacitatis*, ut ait Sapiens, *obscurat bona*, seu cupiditas rerum terrenarum, quae ab eodem sapiente dicuntur *vanitas vanitatum*, & a S. Augustino *nugae nugarum* mentem adeo fascinat, ut peccati foeditatem; virtutis vero pulchritudinem, atque praestantiam, aut non videat, aut parvi pendat. Sensus quoque, & appetitus objectis sensibilibus deliniti rationem tam violenter attrahunt, ut mens ad legem Dei vix attendat, vixque aliud appetendum, aut fugiendum representet, quam quod passiones suggerunt, juxta tritum illud: *unusquisque judicat prout affectus est*. Quapropter in concursu, ac collisione bonorum superiorum cum inferioribus, caelestium cum terrenis, spiritualium cum carnalibus homo semper iis posthabitis, haec sibi seligit, & amplexatur: non quod ratio malitiam objecti nullatenus advertat; sed quod alio abstracta, & boni adparentis vividiore intuitu praecipitata, atque per ardentem concupiscentiam quodam modo absorpta, iudicio, ut ajunt, practico infallibiliter decernat (nisi Deus periclitantem adjuvet) satius esse hic & nunc tentationi cedere, & quas suggerit, cupiditatibus, passionibusque indulgere.

§. CX. Neque postremo praetermittendum, quod S. Augustinus recte observat: *Nonnunquam sane accidere, ut apertissima vitia aliis vitiis vincantur occultis, quae putantur esse virtutes a)*. Fit enim vero, quod si quandoque

a) Lib. 21. de Civit. Cap. 26.

doque ex uno, ad quod tentatio impellit, vitio emergere quis viribus suis nitatur, id non præstet nisi in aliud vitium incurrendo. Luxoriosus v. g. temperat sibi voluptatibus, ne propriæ gloriæ jacturam subeat: abstinet ab ingluvie avarus, ut sumptibus, nummisque parcat: fastum calcavit *Diogenes*, sed, ut bene respondit *Plato*, alio affectatæ singularitatis fastu. Optime proin modulando concludit *Prosper* a);

— — — — — manet ergo voluntas
Semper amans aliquid, quo se ferat, & Labyrintho
Fallitur ambages dubiarum ingressa viarum — —
— — — — — omnimodaque
Mobilitate ruens in vulnera vulnere surgit.

Quemadmodum igitur ex proxime dictis patet, gravi tentationi necessitate morali nos ideo succumbere, aut vitium unum alio superare, quod in tentationis objecto, aut vitio alteri opposito majorem adparentis boni speciem vivacius perspiciamus, eaque vehementius delectemur: ita ex adverso juxta S. Augustinum, ideo volumus facere quod justum est, quia latet, an justum sit, sive quia non delectat. Tanto autem quidque vehementius volumus, quanto certius, quod bonum est, novimus, eoque delectamur ardentius b). Semper ergo, quod justum est faceremus, si nihil eorum, quæ ad justitiam pertinent, lateret, & ea sic delectarent animam, ut quidquid aliud voluptatis, dolorisque impedit, delectatio illa superaret c). Ut autem innotescat, quod latebat, & suave fiat, quod non delectabat, gratiæ Dei est, quæ hominum adjuvat voluntates d), facitque

a) Carmine de ingratis. v. 188. b) Lib. 2. de peccat. merit. Cap. 17. c) Lib. de Spirit. & lit. Cap. 35. d) L. cit. de peccat. merit.

citque plus delectare, quod precipit, quam delectet, quod impedit a). *)

§. CXI.

a) L. de Spir. & lit. Cap. 29.

*) *Neque dicas: Deum in gratiarum suarum thesauris paratas habere rationes alias plures, a delectatione, de qua sermo est, omnino diversas, quæ hominum voluntates in officio contineat, ne tentati succumbant. Negari profecto nequit, peccatores subinde jam in peccandi prociectu fere constitutos supernaturali gehennæ metu, qui ex mente Tridentini *Donum Dei est, & impulsus Spiritus sancti* (§. CVI.) ita nonnunquam vehementer perecelli, ut pedem a malo retrahant, ac tentationum lenociniis fortiter obluendo victores ex arena redeant, atque adeo timore mali non boni delectatione vincant.*

Verum qui prima Psychologiæ rudimenta vel extimis labris attigerunt, probe norunt, non sine alicujus conjuncti boni amore ac delectatione contingere, quidquid metu mali fit, aut omittitur. Ita qui timore pœnarum acquiescit minitanti, & vim inferenti, vult liberari a malo, quod timet, & vitam servare incolumem, quæ voluntatem ejus magis afficit, atque delectat, quam ea, quæ dimittere cogitur. Sic Petrus, metu mortis suum negando Magistram, plus amavit vitæ incolumitatem, quam veritatem. Pilatus metuens indignationem Cæsaris maluit damnare Christum: quia magis delectabatur gratia Cæsaris, quam administratione justitiæ per absolutionem infantis. Sic & qui in desperationis laqueum currendo violentas sibi manus injiciunt, boni suavitate vincuntur; carere enim malis bonum est, quod dulcius ipsis videtur, quam tristem ducere vitam, nullius solatii capacem.

Pari ergo ratione, qui supernaturali gehennæ metu periculis tentationi resistit, id facit: quia hic & nunc magis eum afficit, atque delectat status a periculo habitandi eum ardoribus sempiternis immunis, quam, cui renunciare cogitur, blandiens peccati illecebra, aut delectatio momentaneæ voluptatis. Gehennæ itaque metus ad plenam tentationum victoriam se solo efficax non esset, nisi simul bonitas, seu felicitas tanto malo carendi vivacius percepta voluntatem sic delectaret, ut quidquid aliud voluptatis impedit, delectatio illa superaret; quod utique, ut Augustinus ait; *gratiæ Dei est, quæ hominum adiuvat voluntates.*

§. CXI. Hæc ergo est victrix illa gratia, cujus necessitatem ad superandas graves tentationes Patres, & Concilia adversus Pelagianos urgent, constanterque propugnant. Quamvis autem hanc ceu gratuitum Dei donum condigne mereri neminem posse apud Theologos expedita res sit; eam tamen posse precario obtineri non minus certum. *Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem*, verba sunt Magistri cœlestis suis discipulis commendata a), quos utpote redempturum se Israel sperantes, ex instantis suæ mortis ignominia, gravissimæ tentationis periculum subituros noverat. Nec alia de causa gravi tentationi Petrus succubuit, quam quod, ut post S. Chryostomum b) S. Augustinus observat c), *de se superbe præsumens*, officium orationis neglexerit: potuit enim, ac debuit occasionem fugere, debuit etiam, ut potuit, orare; potuit ergo *deponere mentis tumorem, & cum Propheta Deo dicere: adjutor meus esto, ne derelinquas me* d). Et sane nihil expressius in S. Scriptura, & SS. Patribus inculcatum legimus, quam Dei auxilium velut continuo & quam frequentissime implorandum, ut acceptis ejus donis recte utamur, ad resistendum tentationibus pares, ac idonei reddamur, & in bonis operibus perseveremus. Huc certe spectat illud Christi: *oportet semper orare, & non deficere* e): *vigilate, omni tempore orantes* f): & illud Apostoli; *sine intermissione orate* g). Unde, cum probe sciret Salvator noster in tantis nos periculis constitutos pro humana non posse fragilitate subsistere, cæteros inter Dominicæ orationis articulos quotidianum adversus tentationum insultus munimen implorandum esse docuit, ut intelligeremus, quod, nisi *magis precibus gratia in nos implorata descendat*; (verba sunt Innocen-

a) Math. 26. b) In Cap. 26. Math. c) Tract. 106. in Joan. d) De unit. Eccl. Cap. 9. e) Luc. 18. v. 1. f) Luc. 21. v. 36. g) 1. Thesal. 5.

Innocentii I. ad PP. Carthaginienses scribentis) *nunquam terrenæ labis, & mundani corporis vincere conabimur errores; cum pares nos ad resistendum, non liberum arbitrium, sed Dei solum facere possit auxilium.* Nam, ut Cœlestinus Pp. ad Episcopos Galliæ scribens observat: *Nemo etiam baptismatis gratia renovatus, idoneus est ad superandas Diaboli insidias, & ad vincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum Dei adiutorium perseverantiam bonæ conversationis acceperit, quam, ut S. Augustinus ait: suppliciter emereri possumus a), qui & alibi b) S. Cyprianum laudat docentem: omnia, que ad mores pertinent, quibus recte vivimus a Patre nostro, qui in cælis est, esse poscenda, ne de libero presumentes arbitrio, a gratia divina excidamus.*

CA-

a) Lib. de dono perseverant. Cap. 6. b) Epist. 47.